

УДК 336. 22:368.02

СТРАХОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ОПОДАТКУВАННЯ

Очеретько Л.М, к.е.н
Асатурян Є.М.

Запорізький Національний Технічний Університет

Висвітлено особливості системи оподаткування страхових компаній України. Визначено перелік обов'язкових податків і зборів, які сплачують страховики. Закцентовано увагу на відповідальності за порушення страхового законодавства.

Ключові слова: страхова компанія, податкова система, відповідальність, податок, збір.

The features of the tax structure insurance companies in Ukraine are lighted up. The list of obligatory taxes and duties which are paid by insurers is determined. The attention of responsibility for violation of insurance legislation is accented.

Key words: insurance company, tax structure, responsibility, tax, duty.

Актуальність проблеми. Стаття є актуальною, оскільки одним з першо чергових завдань держави є створення ефективної податкової системи, яка б забезпечувала розвиток та удосконалення оподаткування страхової діяльності, також податкові ставки, які застосовуються в оподаткуванні страхових операцій носять особливий характер, не схожий на яке інше оподаткування серед фінансових установ та підприємств, яке потребує розглядання та аналізу, оскільки через специфіку та особливості оподаткування, страхові компанії таким чином використовують різні методи мінімізації податку на доходи (прибуток) страховика.

Аналіз останніх досліджень. Особливості оподаткування страхової діяльності досліджувалися багатьма фахівцями, серед яких І.А. Бланка, А.М. Герасимовича, В.М. Голуба, О.В. Дзюблюка, Г.Т. Карчевої, І.М. Лазепка, А.М. Мороза, С.В. Мочерного, І.М. Парасій-Вергуленко, А.А. Пересади, О.В. Пернарівського, М.І. Савлука та ін. Серед відомих західних авторів особливо значимі праці Л. Гітмана, Б. Едварда,

© Очеретько Л.М, Асатурян Є.М., 2010

Г. Марковіца, Дж. Маршалла, П. Роуза, Дж. Сінкі, Ф. Фабозці, У. Шарпа та ін. Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про недостатнє висвітлення питання особливостей оподаткування страхової діяльності у вітчизняній науковій літературі та засобах масової інформації, а саме:

- недосконалість податкового законодавства полягає в тому, що в Законі України «Про оподаткування прибутку підприємств» ніде не прописано куди саме страховик повинен відносити відсотки на ведення справи, які він отримує у разі довгострокового розірвання договору страхування (будь-якого) зі страхувальником та як повинна ця сума відсотків оподатковуватися.

Мета роботи. Метою даної статті є розкриття сутності страхової діяльності, розглядання податкових ставок в оподаткуванні страхових компаній та впливу податкового законодавства на страхову діяльність.

Викладення основного матеріалу дослідження. При здійсненні цього дослідження принциповим є визначення поняття страхової діяльності – діяльність, яка належить до сфери фінансових послуг. Головною особливістю діяльності страхової компанії є те, що страховик спочатку акумулює кошти, що надходять від страхувальника за різні види страхування, створюючи необхідний страховий фонд, а лише після цього несе витрати, пов'язані з компенсацією збитків за укладеними страховими угодами (при настанні страхових випадків).

Становлення в Україні системи оподаткування страхових компаній, почалось з 1991 року. У квітня 2007 року Верховною Радою України прийнятий п'ятий варіант та останній на сьогодні Закону “Про систему оподаткування”.

Страхові компанії, окрім податку на доходи страховика, зобов'язані сплачувати загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі), а також місцеві податки і збори (обов'язкові платежі).

Оподаткування операцій, які проводить страхова компанія, логічно можна виділити в окремі групи:

- оподаткування доходів (прибутків);
- оподаткування іншими прямими податками: плата за землю, податок

з власників транспортних засобів;

- оподаткування непрямыми податками: податок на додану вартість;
- оподаткування фонду оплати праці: нарахування та утримання до пенсійного фонду, фондів соціального страхування, податок з доходів фізичних осіб;
- оподаткування місцевими податками та зборами: податок на рекламу, комунальний податок та ін.;

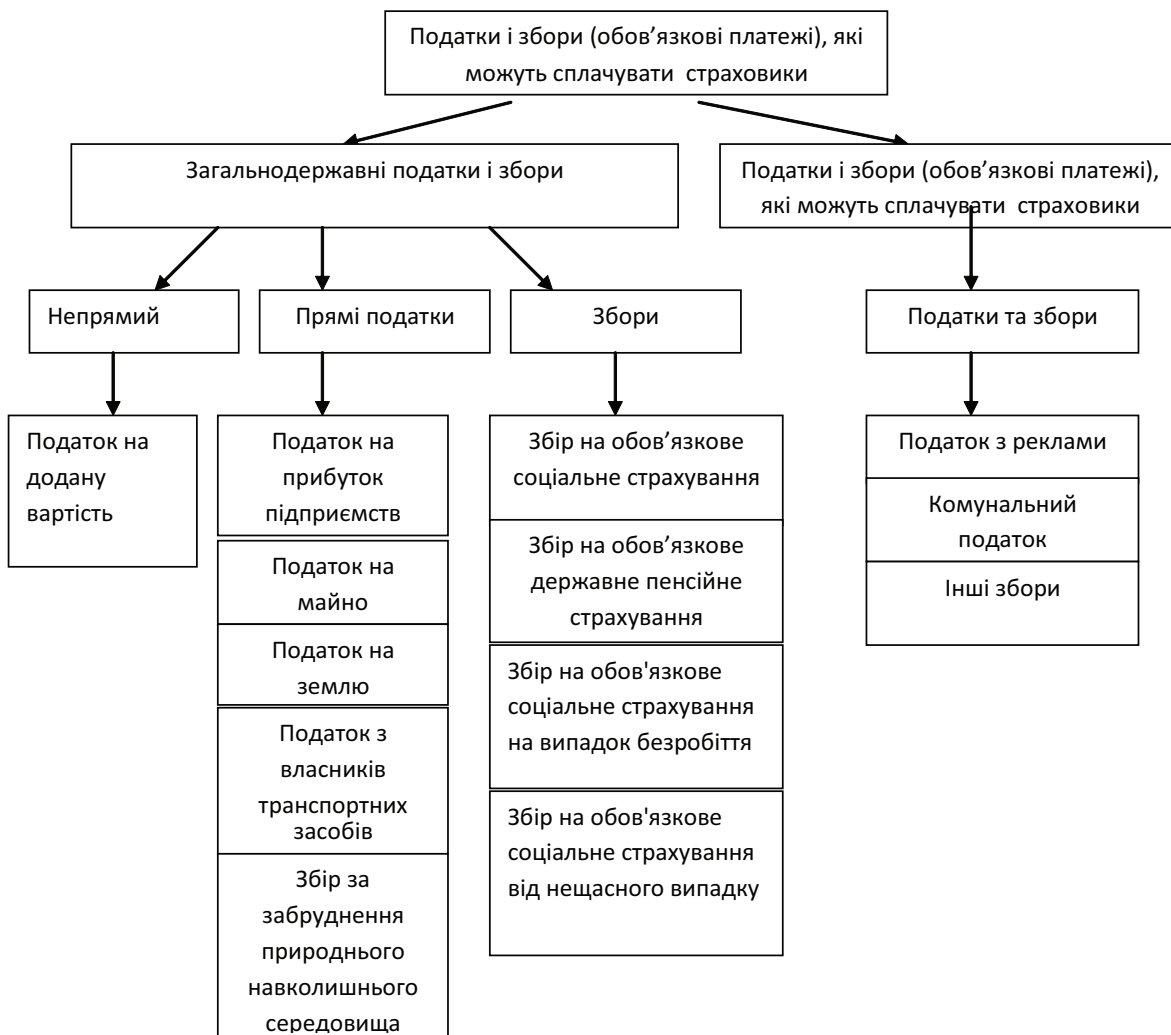
Важливо, що система бухгалтерського і податкового обліку страхової компанії має істотні відмінності щодо обліку доходів і витрат. Відтак, результати бухгалтерського обліку істотно відрізняються від результатів податкового обліку. Цілком реальна ситуація, коли за результатами податкового обліку страхова компанія має прибуток, а за результатами бухгалтерського обліку є збитковою.

Отже, розглянемо особливості оподаткування страхової компанії детальніше, в розрізі окремих податків та зборів. Згідно з прийнятими 27 квітня 2007 року Законами України «Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» істотно змінилося оподаткування страхової діяльності. Оподатковуваний прибуток від страхової діяльності, що розраховується як сума страхових внесків, одержаних (нарахованих) страховиками-резидентами за договорами страхування і перестраховування ризиків, зменшених на суму страхових внесків, сплачених страховиком за договорами перестраховування з резидентом, оподатковується за ставкою 3%.

При цьому прибуток, отриманий внаслідок виконання договорів з довгострокового страхування життя та пенсійного страхування в межах недержавного пенсійного страхування у разі виконання вимог до таких договорів, визначених Законом України від 27 квітня 2007 року № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств», оподатковується за нульовою ставкою.

До складу валового доходу страхової компанії, що оподатковується за ставкою 3 %, не включаються доходи, отримані страховиками-резидентами у вигляді страхових внесків, страхових платежів або страхових премій, нагромаджених протягом звітного періоду за договорами страхування і перестраховування життя на території України або за її

межами. (відповідно до пп.7.2.1 та 7.2.2 Закону України).

Рис. 1 Система оподаткування страхових компаній (страховиків) згідно із Законом України «Про систему оподаткування» (останні зміни від 27 квітня 2007 року)

У разі коли страховик одержує доходи з джерел інших, ніж ті, що визначені у підпункті 7.2.1 та 7.2.2, такі доходи оподатковуються в загальному порядку, тобто за ставкою 25%. При цьому до категорії валових витрат, пов'язаних з отриманням таких доходів, не включаються витрати, понесені страховиком при здійсненні операцій із страхування (перестрахування).

Крім того, страховики (інші резиденти), які здійснюють виплати в межах договорів страхування або перестрахування ризиків (у тому числі й страхування життя) на користь нерезидентів, зобов'язані оподатковувати суми такого страхування або перестрахування таким чином:

- при укладанні договорів страхування або перестрахування

ризиком безпосередньо зі страховиками та перестраховиками-нерезидентами, рейтинг фінансової надійності (стійкості) яких відповідає вимогам, установленим спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг (у тому числі через або за посередництва перестрахових брокерів, які в порядку, визначеному таким уповноваженим органом, підтверджують, що перестраховування здійснено у перестраховика, рейтинг фінансової надійності (стійкості) якого відповідає вимогам, установленим зазначеним уповноваженим органом), а також при укладанні договорів перестраховування з обов'язкового страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту, — за нульовою ставкою;

- в інших випадках — за ставкою 12% від суми таких виплат за власний рахунок у момент здійснення перерахування таких виплат.

Оподаткування прибутку страхових компаній Згідно із Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» оподаткування доходів страхової діяльності відбувається по різному, залежно від виду страхових послуг. Загальною умовою оподаткування прибутку страхової компанії є окреме оподаткування страхової діяльності, фінансової діяльності та іншої господарської діяльності. Для страхової компанії податок на прибуток має риси непрямого податку, що не залежить від витрат на ведення господарської діяльності компанії. Види діяльності страхових компаній та ставки доходу страховика показано на рис.2.

З метою оподаткування доходу від страхової діяльності страхова компанія, яка здійснює страхування, інше, ніж, страхування життя, розраховує суму валових внесків (за термінологією у Законі України «Про оподаткування прибутку підприємств»), як різницю між сумою отриманих (нарахованих) страховою компанією страхових платежів (внесків, премій) протягом звітного періоду за договорами страхування і перестраховування ризиків на території України або за її межами, зменшених на суму страхових платежів (внесків, премій), сплачених (нарахованих) страховою компанією за договорами перестраховування виключно з українськими страховими компаніями, у тому ж податковому періоді.

Рис. 2. Схема оподаткування валового доходу (прибутку) страховиків

Розширено самостійність, а також і відповідальність страховиків за сплату податку на прибуток (дохід). Страховики – платники податку на прибуток (дохід) – несуть повну відповідальність за правильність нарахування, своєчасність сплати податку та дотримання податкового законодавства.

-Плата за землю. Страхові компанії можуть сплачувати податок на землю або орендну плату із земельних ділянок, які зайняті під офіси, культурно-побутові та господарські будівлі, гаражі. Ставки податку за землю в населених пунктах встановлюються у відсотках до грошової оцінки землі або в копійках за 1м² земельної ділянки (якщо грошова оцінка земельної ділянки не встановлена). Ставки податку за 1м² диференціюються залежно від чисельності мешканців у населеному пункті, а також від розміщення ділянки на території населеного пункту. Страхові компанії мають вносити плату за землю в розмірі 3 % суми грошової вартості землі. Джерелом сплати цього податку є балансовий прибуток страховика.

-Податок із власників транспортних засобів. Цей податок сплачують страхові компанії, які мають зареєстровані в Україні власні транспортні засоби (автомобілі, мотоцикли, човни моторні). Ставки податку встановлені з одиниці потужності транспортних засобів в екю залежно

від потужності двигуна транспортного засобу та одиниці її вимірювання.

- Непрямі податки. Сплата страховими компаніями податку на додану вартість- 20%.

- Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування встановлено в розмірі 33,2 % від витрат на оплату праці працівників страхових компаній та сплачується до Пенсійного фонду одночасно з отриманням коштів в установах банків на оплату праці.

- Збір на обов'язкове соціальне страхування- в розмірі 1,4 %

- Збір на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття – збір становить 1,6%.

- Збір на обов'язкове соціальне страхування від нещасного випадку – в розмірі 1,06%

- Комунальний податок. Обчислюється в розмірі 10 % (максимальна ставка) річного фонду праці. Останній визначається із середнь-списочної чисельності працівників страхової компанії і місячного не оподаткованого доходу, що встановлений при стягненні прибуткового податку з фізичних осіб.

- Податок з реклами. Обчислюється від вартості послуг за встановлення і розміщення реклами, за ставками встановлених в розмірі 0,1 % вартості послуг за одноразову рекламу і 0,5 % вартості послуг за розміщення реклами на значний проміжок часу.

Висновки та перспективи подальших наукових розробок в даному напрямі. Механізм оподаткування валових доходів страховиків, який нині діє у податковому законодавстві, дає змогу їм мінімізувати свої податкові зобов'язання. Цей механізм не узгоджується з бухгалтерським обліком доходів та витрат у страховій галузі. Невизначеність цих питань призводить до ухилень від оподаткування.

Розбіжності у методології визначення бази оподаткування під час здійснення єдиної господарської операції призводять до ускладнення адміністрування справляння податку на прибуток від здійснення страхової діяльності, а отже, і до ухилення від оподаткування. Аналіз норм чинного законодавства дає змогу дійти висновку, що в оподаткуванні страхової галузі нині діють недосконалі податкові механізми, що дають змогу ухилятися від оподаткування страхувальникам. Вирішення проблеми ухилення від оподаткування можливе за комплексно-

го підходу до вжиття цілої низки заходів, які стосуються не тільки податко-вого законодавства, а й інших законів. Зокрема, частково ця проблема знаходиться у площині посилення контролю за здійсненням страхової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України “Про систему оподаткування” від 18.02.1997 р № 77/97-ВР зі змінами і повненнями від 18.11.2003 р.// Ліга БізнесІнформ.
2. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” зі змінами і доповнення від 22.05.1997 р., № 283/98-ВР// Ліга БізнесІнформ.
3. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»» зі змінами і доповненнями від 01.07.2004 р., № 1957// Ліга БізнесІнформ.
4. Закон України «Про податок на додану вартість» зі змінами і доповненнями від 04.97 р. № 168/97// Ліга БізнесІнформ.
5. Закон України «Про плату за землю від 3 липня 1992 р. № 2535-ХІІ « (у редакції від вересня 1996 р. № 378/96-ВР зі змінами та доповненнями.
6. Закон України «Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів» від 11.12.91 р. № 1963-ХІІ в редакції Закону України від 18.02.97 р. № 97-ВР зі змінами і доповненнями// Ліга БізнесІнформ.
7. Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб 22 травня 2003 р. № 889 ІV зі змінами і доповненнями// Ліга БізнесІнформ.
8. Закон України « Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування « від 09.07. 03 р. № 1058-ІV зі змінами і доповненнями// Ліга БізнесІнформ.
9. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням» від 18.01.2001 р. № 2240-ІІІ зі змінами і доповненнями// Ліга БізнесІнформ. Збірник науково-технічних праць.